

”Opiskeluhoolto onnistuu, kun hommat hoidetaan yhdessä”

Hyvinvointialueuudistuksen 1.1.2023 myötä sosiaali- ja terveysalan (sote) ammattilaiset siirtyivät hallinnollisesti hyvinvointialueiden palvelukseen, kun taas opetushenkilöstö jatkaa työtään kunnissa. Asiantuntijat ovat olleet huolissaan siitä, että eri organisaatioihin hajautettujen ammattilaisten yhteistyö voi vaikeutua, mikä puolestaan vaarantaa opiskeluhoollon laadukkaan toteutuksen. Kirjoittajat ovat tutkijoina Työsuojelurahaston rahoittamassa ”Leveämmät hartiat vai syvempiä kuiluja?” (MONOPS) –tutkimushankkeessa, jossa tunnistetaan moniammatillisen yhteistyön onnistumistekijöitä perusopetuksen opiskeluhoollon ja edistetään opiskeluhoollon ammattilaisten työssä onnistumista uudessa palvelurakenteessa. Tässä artikkelissa avataan aihepiiriin käsitteellistä perustaa ja kuvataan aiempaan tutkimukseen perustuen moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksia ja haasteita.

Teksti Jaanet Salminen, Hanna Kallio, Juha Lindell, Aino Rantamäki ja Miia Laasanen

Opiskeluhoolto kuuluu kaikille koulu-yhteisössä työskenteleville ammattilaisille. Kaikissa Suomen perusopetuksen kouluissa toteutetaan yhteisöllistä ja yksilökohtaista moniammatillista opiskeluhooltoja, joka perustuu oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin (1287/2013) sekä lakiin oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (377/2022). Opiskeluhoollon tavoitteena on edistää lapsen oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea koulun toimintaa ja koulu-yhteisön hyvinvointia. Opiskeluhoollon ensisijainen työmuoto on yhteisöllinen opiskeluhoolto ja sen tehtävät ovat ehkäiseviä ja koko koulu-yhteisöä koskevia. Sen suunnittelusta vastaa koulu-kohtainen opiskeluhooltoryhmä ja sitä

toteutetaan opiskeluhooltosuunnitelman mukaisesti. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tavoitteena on oppimisvaikeuksiin sekä muihin koulunkäynnin haasteisiin liittyvän tuen tarpeen havaitseminen ja tuen tarjoaminen mahdollisimman varhain. Siihen sisältyvät opiskeluhooltopalvelut eli kouluterveydenhoolto, koulukuraattori- ja koulu-psykologipalvelut sekä tapauskohtaisesti koottavat moniammatilliset asiantuntijaryhmät.

Tunnista mahdollisuudet

Perusopetuksen opiskeluhoollon toteutuminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä palvelujen järjestämis-

sä, johtamisessa ja käytännön työn eri tasoilla. Tavoitteena on ammattilaisten integroitu työtapa, kumppanuus ja vuorovaikutus lapsen, hänen perheensä ja koko kouluyhteisön parhaaksi. Moniammatillinen yhteistyö on erityisen tärkeää tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä hyvinvoinnin edistämiseksi, kun haasteiden ratkominen edellyttää monia näkökulmia ja kokonaisvaltaista suunnitelmaa (Woodside-Jiron ym., 2019). Toimiva yhteistyö edellyttää sekä työntekijöiden että johtajien sitoutumista yhteistyöhön ja yhteisiin tavoitteisiin (Rose & Norwich, 2014) ja siihen vaikuttavat erilaiset työtavat, tietoperustat, toimintakulttuurit ja hallinnolliset rakenteet. Onnistuneen yhteistyön taustalla vaikuttaa ymmärrys sen merkityksestä ja tekemisen tavoista sekä ammattilaisen kyky yhteensovittaa erilaista osaamista ja jakaa yhteistä tietoa (Kekoni & Miettinen, 2022). On myös ylitettävä monia rakenteellisia, kulttuurisia ja asenteellisia rajoja. Parhaimmillaan moniammatillinen yhteistyö ehkäisee siiloutumista ja edistää hallinnonalan rajat ylittävien ratkaisujen kehittämistä (Mönkkönen & Kekoni, 2020). Yhteistyössä onnistumisessa avainasemassa on kuitenkin vuorovaikutus eli se, miten ammattilaiset keskustelevat keskenään rakentavasti, muodostavat yhteistä ymmärrystä asioista ja kunnioittavat toistensa asiantuntemusta.

*Moniammatillinen yhteistyö toimii, jos kommunikoimme riittävästi, meillä on yhteiset tavoitteet ja vastuut, odotuksemme ovat realistisia, emme ohita toisten asiantuntijuutta ja konsultoimme riittävästi.**

Moniammatillisessa yhteistyössä onnistumisen on todettu liittyvän myös ammattilaisten työhyvinvointiin, työssä viihtymiseen, ammatillisen itsetunnon kokemiseen ja työhön sitoutumiseen (esim. Karukivi ym., 2022).

Taklaa haasteet

Hyvinvointialueiden yhtenä tavoitteena on entistä tiiviimpi yhteistyö opiskeluhuollon ammattilaisten välillä. On kuitenkin vaarana, että uudistus luo uusia tai syvempiä kuiluja hankaloittamaan perusopetuksen ja sote-alan ammattilaisten välistä yhteistyötä. Toimimaton yhteistyö on riski palvelujen yhteensovittamiselle ja opiskeluhuollon laadukkaalle toteuttamiselle. Lasten ja perheiden näkökulmasta tämä voi johtaa kokemukseen siitä, etteivät he tule opiskeluhuollossa kuulluiksi, kohdatuiksi tai autetuiksi.

Opiskeluhuollon on vaikea saavuttaa ennaltaehkäiseviä ja oppilaan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tähtääviä tavoitteita, jos eri alojen ammattilaisten jaettu ymmärrys on puutteellista ja ongelmakeskeistä (Suhola, 2017). Yhteistyön esteenä ovat usein myös heikko ymmärrys toisten ammattilaisten työstä ja toimintatavoista, kommunikoinnin ongelmat, epäluottamus, hierarkioiden ja molemminpuolisen arvostuksen puute (esim. Supper ym., 2015).

Toimivaa moniammatillista työskentelyä haastavat myös ammattilaisten erilaiset tietoperustat, arvot ja kulttuurit, epäselvyys toiminnan tavoitteista ja osallistujien rooleista ja vastuista sekä erilaiset tiedonkulun esteet, jotka voivat liittyä esimerkiksi salassapitosäädöksiin, tietojärjestelmien yhteen-

sovittamattomuuteen tai yhteistyötä edistävien tilojen puutteeseen. Vaaranpaikkoja ovat myös ammattilaisten välille syntyvät jännitteet silloin, kun yhden ammattikunnan toimintatapa ja näkökulmat eivät saa varauksetta vastakaikua toisaalla. (esim. McLaughlin, 2016; Morgan ym., 2019.)

*Huonosti sujunutta monialaista yhteistyötä voisi tiivistää niin, että siihen kuuluu huono tiedonkulku ja vähäinen avoimuus eri ammattilaisten välillä. Tällöin asioita tulee esille toisille työntekijöille yllätyksinä ja kiusallisimmissa tilanteissa lapsen ja perheen läsnä ollessa. Siihen liittyy myös se, ettei eri ammattiryhmien tekemää työtä oteta huomioon tai arvosteta, jolloin koko monialaisen yhteistyön idea vesittyy. Omasta mielestäni moniammatillisessa yhteistyössä ikävintä on luvata perheelle toisten ammattilaisten puolesta asioita, joista päättäminen kuuluisi lähtökohtaisesti toiselle ammattilaiselle.**

Lopuksi

Onnistunut moniammatillinen yhteistyö lisää merkittävästi opiskeluholon mahdollisuuksia edistää lasten ja

perheiden hyvinvointia sekä parantaa palvelujen laatua ja oikea-aikaisuutta. Lisäämällä ja kehittämällä aitoa moniammatillista yhteistyötä voidaan myös vaikuttaa koko koulun henkilöstön työtyytyväisyyteen, työssä jaksamiseen ja sitoutumiseen (esim. Kaiser ym., 2018).

*Toinen työntekijä voi joskus nostaa esille asioita, joita en itse ole rohkautunut ottamaan keskusteluun tai voi hieman ulkopuolisempana niistä vapaammin kysyä. On myös ammatillisen varmuuden kannalta ihanaa saada toisen mielipide tilanteeseen ja saada mahdollisesti vahvistusta omille ajatuksille. Lisäksi toinen työntekijä saattaa huomata perheen tai nuoren tilanteessa jotain, jota en ole itse huomannut.**

Aidon ja – erityisesti oppilaan ja perheen näkökulmasta – sujuvan moniammatillisen yhteistyön edellytykset voidaan kyllä luoda hallinnollisessa uudistuksessa (esim. Andersson Bäck & Calltorp, 2015), mutta yhteistyön toteutuminen arjessa edellyttää moniammatillisen yhteistyön hyötyjen tunnistamista, yhteistyön aktiivista ylläpitoa ja tavoitteellista johtamista yhteisvastuullisesti kaikkien osallisena olevien toimesta.

*Katkelmat edustavat moniammatillista yhteistyötä käsittelevän koulutuksen osallistujien kokemuksia toimivasta tai haastavasta moniammatillisesta yhteistyöstä.

[MONOPS-hankkeen nettisivuilta löydät lisätietoa aiheesta ja yhteystiedot.](#)

Lähteet

Andersson Bäck, M. & Calltorp, J. (2015). The Norrtaelje model: a unique model for integrated health and social care in Sweden. *International Journal of Integrated Care*, 15. <https://doi.org/10.5334/ijic.2244>

- Kaiser, S., Patras, J. & Martinussen, M. (2018). Linking interprofessional work to outcomes for employees: A meta-analysis. *Research in Nursing & Health*, 41(3), 265–280. <https://doi.org/10.1002/nur.21858>
- Kekoni, T. & Miettinen, A. (2022). Integroituvaa, monialaista työtettä oppimassa monialaisen käytännönopetuksen keinoin. Teoksessa M. Kesänen & R. Niemi (toim.), *Tutkiva sosiaalityö: Ympäristö ja rakenteet sosiaalityössä*. Talentia ry & Sosiaalityön tutkimuksen seura.
- Kuokkanen, L., Suominen, T., Rankinen, S., Kukkurainen, M-L., Savikko, N. & Doran, D. (2007). Organizational change and work-related empowerment. *Journal of Nursing Management*, 15(5), 500–507. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2834.2007.00733.x>
- McLaughlin, J. (2016). Social work in acute hospital settings in Northern Ireland: The views of service users, carers and multi-disciplinary professionals. *Journal of Social Work*, 16(2), 135–154. <https://doi.org/10.1177/1468017314568843>
- Morgan, S., Pullon, S., Garrett, S., & McKinley, E. (2019). Interagency collaborative care for young people with complex needs: Front-line staff perspectives. *Health and Social Care in the Community*, 27(4), 1019–1030. <https://doi.org/10.1111/hsc.12719>
- Mönkkönen, K. & Kekoni, T. (2020). Monitoimijaisuus työntekijän voimavarana ja haasteena. Teoksessa A. Hujala & H. Taskinen (toim.), *Uudistuva sosiaali- ja terveysala*, 215–241. Tampere University Press.
- Rose, J. & Norwich, B. (2014). Collective commitment and collective efficacy: a theoretical model for understanding the motivational dynamics of dilemma resolution in inter-professional work. *Cambridge Journal of Education*, 44(1), 59–74. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2013.855169>
- Suhola, T. (2017). Asiakaslähtöisyys ja monialainen yhteistyö oppilashuollossa: oppilashuolto prosessi systemisenä palvelukokonaisuutena. *Acta Universitatis Lappeenrantaensis* 733.
- Supper, I., Catala, O., Lustman, M., Chemla, C., Bourgueil, Y. & Letrilliart, L. (2015). Interprofessional collaboration in primary health care: a review of facilitators and barriers perceived by involved actors. *Journal of Public Health*, 37(4), 716–727. <https://doi.org/10.1093/pubmed/fdu102>
- Woodside-Jiron, H., Jorgenson, S., Strolin-Goltzman, J. & Jorgenson, J. (2019). “The glue that makes the glitter stick”: Preliminary outcomes associated with a trauma-informed, resiliency-based, interprofessional graduate course for child welfare, mental health, and education. *Journal of Public Child Welfare*, 13(3), 307–324. <https://doi.org/10.1080/15548732.2019.1600630>

Kirjoittajat toimivat Työsuojelurahaston rahoittamassa MONOPS-tutkimushankkeessa, jossa selvitetään opiskeluhuollon moniammatillisen yhteistyön onnistumistekijöitä perusopetuksen opiskeluhuollossa uudessa hallintorakenteessa.

Kirjoittajat

Jaanet Salminen, yliopistonlehtori, Sote-akatemia ja opettajankoulutuslaitos, Turun yliopisto

Hanna Kallio, erikoistutkija, Sote-akatemia, Turun yliopisto

Juha Lindell, yliopistonlehtori, Sosiaali- ja terveyshallintotiede, Vaasan yliopisto

Aino Rantamäki, tohtorikoulutettava, Sosiaali- ja terveyshallintotiede, Vaasan yliopisto

Miia Laasanen, tutkuspäällikkö, Sote-akatemia, Turun yliopisto

Kirjoittajien kuvat järjestyksessä ylhäältä alas: Mikko Kaaresmaa, Fotoantti, Foto Airaksinen Oy, Mikko Kaaresmaa.